

*Юрій Віталійович Кривицький,
завідувач кафедри теорії, історії та філософії права
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент
ORCID: 0000-0002-7063-4725*

КОНСТИТУЦІЙНА РЕФОРМА ЯК ЧИННИК ТРАНСФОРМАЦІЇ МЕХАНІЗМУ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА В УКРАЇНІ

Постановка проблеми. У сучасних умовах трансформації української державності та національної правової системи особливої актуальності набуває переосмислення ролі конституційної реформи у структурі правової реформи та її дії на механізм реалізації права. Попри значну кількість наукових праць, присвячених проблематиці конституційних перетворень, у юридичній доктрині зберігається тенденція розглядати конституційну реформу переважно через призму зміни конституційного ладу та інституційної моделі публічної влади [1, с. 12; 2, с. 135]. Такий підхід, безперечно, фіксує важливий вимір відповідних трансформаційних процесів, однак не вичерпує їх правової природи.

У площині теорії правової реформи конституційна реформа постає не як самостійне політико-державне явище, а як складова конституційно-правової реформи – галузевого різновиду правової реформи, що означає істотну якісну зміну конституційного права. З огляду на системотвірну роль конституції у правовій системі трансформація її нормативного рівня неминує зумовлює зміни в механізмах правотворчості, правореалізації, правозастосування, а також у сфері забезпечення прав і свобод людини [3, с. 45].

Саме тому проблема конституційної реформи потребує дослідження не лише в контексті інституційного переформатування публічної влади, а насамперед у розрізі трансформації нормативного ядра правової системи, яке визначає параметри функціонування механізму втілення права в реальність. Адже зміна конституційних принципів, механізму правового регулювання, ієрархії норм права, способів закріплення та гарантування прав і свобод людини безпосередньо впливає на форми правореалізації, рівень їх ефективності та стабільності. У зв'язку з цим постає необхідність концептуального уточнення місця конституційної реформи в системі правової реформи та з'ясування того, яким чином суттєва зміна конституційного права детермінує якісну трансформацію механізму реалізації права в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Тематика конституційної реформи, її сутності, етапів здійснення та значення для розвитку конституціоналізму посідає помітне місце в сучасній юридичній науці. У працях вітчизняних та іноземних учених конституційна реформа розглядається як складний і багатоаспектний процес, пов'язаний зі зміною конституційного ладу, інституційної організації публічної влади й оновленням конституційних норм, інститутів. У науковому доробку Н. Агафонової, Д. Белова, Ю. Бисаги, Ю. Волошина, В. Кампа, А. Колодія, А. Крусян, В. Лемака, М. Орзіха, О. Пересади, Т. Подорожної, М. Савчина, Т. Середи, О. Скрипнюка, В. Тація, Ю. Тодики, В. Шамрая та інших фахівців осмислюються підходи до визначення природи конституційної реформи, її легітимності, процедурних вимог, співвідношення з конституційною модернізацією, а також її ролі в системі державно-правових трансформацій. Значна увага приділяється технології конституційної реформи, підвищенням вимогам до її легітимації та узгодженості із принципами демократичного розвитку держави. Поряд з тим, віддаючи належне проведеним науковим пошукам, варто відзначити, що в переважній більшості досліджень конституційна реформа описується передусім у площині інституційних і політичних змін. Її галузевий вимір як складової конституційно-правової реформи та її безпосередній вплив на механізм реалізації права залишаються не-

достатньо систематизованими. Саме ця обставина зумовлює потребу подальшого теоретичного опрацювання означеної проблематики.

Метою статті є узагальнення, розширення та теоретичне обґрунтування наукових знань про конституційну реформу як чинник трансформації механізму реалізації права в Україні та з'ясування її місця у структурі правової реформи. Для досягнення поставленої мети сформульовано такі завдання: по-перше, проаналізувати дослідницькі підходи до визначення природи конституційної реформи; по-друге, з'ясувати її співвідношення з конституційно-правовою і правовою реформами; по-третє, обґрунтувати дію істотної якісної зміни конституційного права на трансформацію механізму реалізації права в Україні.

Методологія дослідження. Науковий пошук ґрунтується на положеннях постнекласичного типу наукової раціональності, що передбачає методологічний плюралізм і поєднання різних пізнавальних засобів. Структуру методології становлять світоглядні та філософські засади, принципи наукового пізнання, методологічні підходи й система філософських, загальнонаукових і конкретно-наукових методів. Серед принципів пізнання використано науковість, історизм, об'єктивність і плюралізм, які забезпечують концептуальну цілісність і внутрішню узгодженість отриманих висновків. Методологічну основу формують аксіологічний, діяльнісний і системний підходи, що дали змогу розглянути конституційну реформу як складову правової реформи та фактор трансформації механізму реалізації права. Застосування загальних методів мислення, філософських, загальнонаукових і конкретно-наукових методів забезпечило комплексне вивчення впливу конституційних змін на функціонування правореалізаційних процесів [4, с. 92].

Виклад основного матеріалу дослідження. В енциклопедичній літературі конституційна реформа визначається як заміна конституції або зміна її основних положень, що стосуються засад організації економічного, соціального, політичного й духовного життя суспільства, способу організації державної влади (форми державного правління), способу територіальної організації держави (форми державного устрою), а також основ взаємовідносин держави та особи [5, с. 117]; як категорія, що характеризує перегляд конституції та прийняття її в новій редакції або внесення значних змін і поправок до конституції [6, с. 126]; як зміна конституційного ладу, пов'язана зі структурними перетвореннями політичної та економічної систем суспільства, формуванням громадянського суспільства й якісними змінами форми держави [2, с. 135]. У довідкових рубриках праць із науки державного управління конституційна реформа інтерпретується як: 1) прийняття конституції в новій редакції або внесення до неї значних поправок; 2) зміна конституції з подальшим узгодженням з нею всього масиву чинного законодавства [7, с. 178].

Відповідно до позиції А. Крусян, конституційна реформа спрямована на перетворення суспільства та держави. Ці зміни мають багатоаспектний, складний і поступальний характер, їх домінантним завданням є формування системи конституціоналізму. Конституційна реформа є політико-правовим процесом поетапного удосконалення (перетворення) конституційного законодавства (зі зміною тексту конституції), розвитку конституційних правовідносин і конституційної правосвідомості, створення системи забезпечення (охорони) конституційного правопорядку з метою формування сучасного українського конституціоналізму. До основних ознак конституційної реформи відносять: поетапність її здійснення (перманентний характер конституційного процесу); системність конституційних перетворень; політико-правовий характер змін у процесі конституційного реформування; повне або часткове перетворення конституції та конституційного законодавства; динаміка конституційних правовідносин; формування конституційної правосвідомості, передусім спрямованої на масове та індивідуальне сприйняття здійснюваних конституційних перетворень як об'єктивно необхідних і суспільно корисних; створення функціонального механізму забезпечення та захисту конституційного правопорядку і законності; інтеграцію конституційного законодавства та конституційних реалій у систему конституціоналізму [8, с. 418–419].

На думку А. Колодія, сучасна конституційна реформа в Україні є особливою управлінською програмою дій, що їх приймає народ, верховна державна влада, які змушені в умовах побудови громадянського суспільства та правової держави, що постійно й об'єктивно змінюються, відновлювати їх єдність і тим самим забезпечувати нову якість, водночас утверджуючи новий режим законності (конституціоналізму), який і виступає як мета перетворень, що здійснюється народом чи владою. При цьому до традиційних парламентської, адміністративної, судово-правової та муніци-

пальної реформ, що є відносно окремими напрямками конституційної реформи, необхідно додати реформування (або започаткування) громадянського суспільства і, напевно, визнати цей вектор пріоритетним [9, с. 5–6].

Згідно з міркуваннями М. Орзіха, конституційні перетворення в Україні в ретроспективі здійснювалися у формах конституційної модернізації та реформування і далеко не завжди отримували належне наукове обґрунтування з необхідним аналізом і прогнозуванням соціально-політичних та юридичних наслідків таких перетворень, що зумовлювало «вихід» реформи за межі власного предмета конституційного права у сферу системно-структурних якісних змін державно-правового та суспільного життя. Вчений наголошує на принциповій важливості визначення шляхів (еволюційного чи революційного), рівнів і меж конституційних перетворень – від окремих нормативних змін, що не зачіпають конституційних принципів, закріплених у загальних положеннях Конституції України, до часткової чи системної новелізації конституційних норм і принципів конституційного ладу або прийняття нової Конституції. На цій підставі конституційну модернізацію пропонується розуміти як механізм постійного вдосконалення правовідносин шляхом системної реалізації суб'єктами права конституційних норм і принципів, як практику еволюційного розвитку конституційної системи, що не пов'язана з радикальними її змінами. Натомість конституційна реформа в телеологічному вимірі постає як політико-правовий процес повного або часткового перетворення актів конституційного рівня, спрямований на трансформацію національної системи конституціоналізму. За таким підходом вирішальною ознакою реформування є його цілеспрямованість на зміну моделі конституціоналізму, тоді як конституційна модернізація істотно не впливає на сформовану в країні систему конституціоналізму й виявляється в часткових або системних, передусім нормативно-правових, змінах, трансформації конституційних уявлень без зміни тексту Конституції України, а також у практиках офіційного тлумачення конституційних норм. У підсумку конституційна модернізація та конституційна реформа характеризуються як різновиди (форми) конституційних перетворень, що відрізняються за ступенем впливу на систему національного конституціоналізму, а відтак зумовлюють відмінності в цілепокладанні, змісті, правових та організаційних інструментах і критеріях ефективності таких перетворень [10, с. 43–49].

На переконання М. Савчина, конституційна реформа є результатом консенсусу в площині суспільних інститутів, політичних партій і рухів, інститутів публічної влади, а також між цими рівнями організації суспільства і спрямована на зміну конституційного ладу відповідно до демократичних засад реалізації установчої влади народу. Для впровадження та завершення конституційної реформи необхідно досягти окресленого консенсусу такими шляхами: по-перше, внесення змін до розділу XIII Конституції України; по-друге, перегляд процедури внесення змін до Конституції України та її реалізації Установчими зборами; по-третє, прийняття законів, прямо передбачених Конституцією України, а також реформування судової системи, місцевого самоврядування, виборчого і референдного законодавства [11, с. 7, 33].

Заслужовують на окрему увагу напрацювання Н. Агафонової, згідно з якими вивчення конституційної реформи потребує цілісного теоретико-методологічного підходу, що долає фрагментарність наявних досліджень, поєднує поняттєвий, інституційний, процедурний і змістовий виміри реформування Конституції та зорієнтований на забезпечення її дієвості та результативності. Конституційна реформа визначається як зумовлене потребами життєдіяльності суспільства політико-правове явище, пов'язане зі змінами Основного Закону, що проводяться на основі принципових, ціннісних засад конституційного ладу в межах параметрів конституційного процесу та спрямовані на вдосконалення державної організації суспільства і підпорядковані меті його розвитку. У соціальній площині конституційна реформа зумовлена необхідністю подолання суперечностей між потребами розвитку суспільства та можливостями, заданими в межах Основного Закону. Тому сутнісний аспект конституційної реформи полягає у змінах правових засад державної організації суспільства. Маючи правову основу, якою є Конституція, такі зміни мають відбуватися шляхом цілеспрямованої діяльності уповноважених суб'єктів, що реалізується під час конституційного процесу. Матеріальна і процесуальна сторони конституційних змін характеризуються вимогами верховенства права та законності, системності, демократизму, легітимності. Терміни «конституційна поправка», «ревізія конституції», «перегляд конституції» (повний або частковий) охоплюються поняттям «конституційна реформа». З такої точки зору конституційну реформу можна розглядати

як узагальнююче поняття щодо способів внесення змін до конституції та разом з тим ширше за обсягом, оскільки вона включає як зміст конституційних новацій, нової конституції або змін до чинної, так і механізм їх запровадження й реалізації [12, с. 54, 329].

Для розкриття природи конституційної реформи в межах теорії правової реформи принципового значення набуває її співвідношення з конституційно-правовою та правовою реформами. У цьому контексті В. Шамрай спеціально акцентував увагу на проблемі розмежування категорій «конституційна реформа» та «конституційно-правова реформа», оскільки в науковій літературі вони нерідко помилково ототожнюються. За результатами доктринального аналізу вчений доходить висновку про відмінність і водночас взаємозв'язок цих понять, що виявляється як на рівні їх юридичного змісту, так і у формах і методах практичної реалізації [13, с. 65]. Відповідно конституційно-правова проблематика конституційних перетворень не зводиться до інституційного «переформатування» влади (державної й публічно-самоврядної), а потребує чіткого усвідомлення того, що саме реформується: інституційна архітектура публічної влади чи нормативно-галузева матерія конституційного права.

У концепції В. Шамрая конституційна реформа інтерпретується як системна зміна існуючих інститутів, передусім у площині форм і методів організації публічної влади: обрання оптимальної моделі державного устрою та правління, розподілу компетенції між вищими органами державної влади та їх незалежності, децентралізації публічної влади, розвитку місцевого самоврядування, а також удосконалення конституційно-правового статусу судових і правоохоронних органів – за умови опори на принцип верховенства права та демократичні засади організації держави. Натомість конституційно-правова реформа визначається ним як реформування безпосередньо галузі конституційного права – провідної (пріоритетної, профілюючої) національної галузі права – що передбачає формально-юридичне оновлення й удосконалення конституційного нормативно-правового матеріалу на всіх системних рівнях (норми, інститути, підгалузі, галузь загалом). Її безпосереднім предметом є норми Конституції та конституційних законів, а також система галузі конституційного права на рівні її елементів; при цьому Конституція постає основним джерелом відповідних формально-юридичних перетворень. Звідси випливає, що розмежування «конституційної» та «конституційно-правової» реформ фіксує дві взаємопов'язані площини: інституційно-організаційну та нормативно-галузеву, які в реальній реформаторській практиці перетинаються, але не є тотожними за своєю природою і результатом [14, с. 8, 292].

Такий підхід має важливе теоретико-методологічне значення для з'ясування місця конституційної реформи у структурі правової реформи. З одного боку, конституційна реформа в юридичній доктрині тісно пов'язується з континуїтетом і нерідко постає провідним елементом, стрижнем і методологічною основою правової реформи, забезпечуючи перетворення конституційного ладу на якісно нових засадах [11, с. 25]. З іншого – вже на рівні загального розуміння правової реформи як системних перетворень функцій держави та правових засад взаємовідносин держави, суспільства і людини підкреслюється її об'єктивна «прив'язаність» до конституційних змін, оскільки саме Конституція закріплює базові принципи правового регулювання: верховенство права і верховенство Конституції, недопустимість звуження змісту та обсягу прав і свобод людини при прийнятті нових законів, пряму дію норм Основного Закону, засади правового порядку організації й діяльності органів державної влади [2, с. 135]. У такому ракурсі зв'язок конституційної та правової реформ набуває не декларативного, а структурно-змістового характеру: зміна конституційного нормативного ядра зумовлює зміну параметрів усього механізму правового регулювання і, відповідно, механізму реалізації права.

У такій оптиці дослідження дії конституційної реформи на механізм реалізації права потребує перенесення акценту з інституційних наслідків конституційних змін на їх нормативно-функціональну логіку. У сучасній конституційно-правовій доктрині цей підхід простежується через розуміння конституційної реформи як процесу, що охоплює не лише зміст конституційних новацій, а й механізм їх запровадження та реалізації [12, с. 54]. Відтак конституційні перетворення не зводяться до текстуальних модифікацій Основного Закону, а входять у функціонування правової системи через сукупність правотворчих і правореалізаційних процесів, у межах яких відбувається конкретизація конституційних правил у законодавстві, інституційному забезпеченні та практиці правозастосування.

У цьому контексті показовою є теза про те, що конституційна реформа не може розглядатися виключно як продукт діяльності органів публічної влади, оскільки вона є результатом консенсусу на рівні суспільних інститутів, політичних партій і рухів та інститутів публічної влади, а також між цими рівнями організації суспільства [2, с. 135–136]. Така постановка питання дає змогу розглядати конституційну реформу як явище, легітимацийний і змістовий потенціал якого безпосередньо впливає на ефективність правореалізації. Адже саме узгодженість конституційних новацій із принципом верховенства права та суспільними очікуваннями забезпечує їх здатність трансформувати правотворення, правозастосування й гарантійні механізми реалізації прав і свобод людини. У системному вимірі конституційна реформа постає не лише як зміна інституційної конфігурації публічної влади, а як нормативно зумовлений процес, що через оновлення конституційного права детермінує переформатування правореалізаційних процесів і трансформацію механізму втілення права в життя в Україні.

Додаткового методологічного уточнення потребує питання про характер і межі конституційних змін. Як слушно зазначає В. Лемак, технологічна складова конституційної реформи є не менш важливою, ніж її зміст, а повага до процедури, забезпечення консенсусу щодо процесу реформування та дотримання принципу континуїтету підвищують шанси як на прийняття змін, так і на їх сприйняття суспільством [3, с. 44–51]. Йдеться не лише про формальну відповідність процедурі внесення змін до Конституції, а про дотримання вимог верховенства права, збереження цілісності конституційного тексту, узгодженість новел із базовими принципами конституційного ладу. Конституційна реформа постає як процес «розгортання» конституційних принципів, їх уточнення та нормативної конкретизації, а не як механічна зміна повноважень чи перерозподіл компетенції між органами влади. Саме якість конституційних новацій – їх внутрішня системність, ціннісна узгодженість і нормативна визначеність – визначає подальший стан правотворчої діяльності, стабільність правозастосування та ефективність гарантій прав і свобод людини. Отже, конституційна реформа в її доктринальному розумінні поєднує змістовий, процедурний і легітимацийний виміри, що в сукупності забезпечують її здатність виступати чинником трансформації механізму реалізації права. Саме через зміну конституційних стандартів і принципів відбувається корекція ієрархії норм права, орієнтирів правотворення і правотворчості, меж дискреції органів публічної влади та способів захисту суб'єктивних прав людини.

Висновки. Проведений науковий пошук засвідчує, що в конституційно-правовій доктрині конституційна реформа переважно інтерпретується як складне багатоаспектне явище, пов'язане зі зміною конституційного ладу, інституційної організації публічної влади, форм і процедур реалізації установчої влади народу, а також із формуванням системи сучасного конституціоналізму. Водночас така інституційно-політична перспектива не вичерпує її правової природи. З'ясування співвідношення конституційної, конституційно-правової та правової реформ дає змогу обґрунтувати, що конституційна реформа є ключовою складовою конституційно-правової реформи як галузевого різновиду правової реформи. Якщо конституційно-правова реформа спрямована на системне оновлення галузі конституційного права на всіх її рівнях, то конституційна реформа охоплює передусім зміни нормативного ядра цієї галузі – Конституції як Основного Закону, що визначає принципи організації та функціонування правової системи загалом. У цьому значенні вона виступає формою істотної якісної зміни конституційного права з метою його вдосконалення. При цьому суттєва зміна конституційного нормативного матеріалу зумовлює трансформацію механізму реалізації права. Оновлення конституційних принципів, стандартів і гарантій детермінує корекцію орієнтирів правотворчості, меж і способів правозастосування, а також функціонування гарантійного механізму забезпечення прав і свобод людини. Конституційна реформа постає не лише як зміна інституційної конфігурації публічної влади, а й як нормативно зумовлений процес, що через переформатування конституційного права впливає на всі елементи механізму реалізації права. У системі правової реформи конституційна реформа має розглядатися не як похідна від політичних, державних або управлінських перетворень, а як їх нормативна передумова й правосистемний чинник, який визначає напрям, межі та ефективність трансформації механізму реалізації права в Україні.

Список використаних джерел

1. Кампо В. Українські реформи: політика і право: популяр. нарис. Київ: Міжнародна фундація виборчих систем, 1995. 29 с.
2. Савчин М. В. Конституційна реформа. *Мала енциклопедія конституційного права* / Ю. Л. Бошицький та ін. / За заг. ред проф. Ю. Л. Бошицького. Київ: Кондор-Видавництво, 2012. С. 135–137.
3. Лемак В. Технологія конституційної реформи: основні вимоги європейського досвіду для України. *Право України*. 2016. № 6. С. 44–51.
4. Кривицький Ю. В. Методологія дослідження правової реформи: спроба опису гносеологічної мозаїки. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія Право. 2025. Вип. 90. Ч. 1. С. 85–93. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.90.1.12>
5. Наливайко Л. Р., Беляєва М. В. Тлумачний термінологічний словник з конституційного права (Explanatory Terminological Dictionary on Constitutional law). 2-е вид. допов. Запоріжжя: Дніпровський металург, 2010. 304 с.
6. Бобровник С. В., Варич О. Г. Конституційна реформа. *Мала енциклопедія теорії держави та права* / за ред. проф. Ю. Л. Бошицького. Київ: Кондор-Видавництво, 2012. С. 126.
7. Михненко А. М., Макаренко Е. М., Кравченко С. О. Управління якістю суспільних реформ: навч. посіб. Київ: НАДУ, 2009. 192 с.
8. Крусян А. Р. Сучасний український конституціоналізм: монографія. Київ: Юрінком Інтер, 2010. 560 с.
9. Колодій А. М. Конституційна реформа в Україні: поняття, етапи та головні напрямки: доповідь. Київ: НАПрН України, Київський регіональний центр, 2010. 27 с.
10. Орзіх М. Конституційна модернізація та реформування: методологія співвідношення та науково-прикладне значення. *Право України*. 2012. № 8. С. 43–49.
11. Савчин М. В. Конституціоналізм і природа конституції: теорія і практика реалізації: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.02. Київ, 2013. 42 с.
12. Агафонова Н. В. Конституційна реформа в Україні: механізми реалізації та проблеми ефективності: монографія. Київ: Інститут законодавства Верховної Ради України, 2016. 416 с.
13. Шамрай В. В. До проблеми співвідношення категорій «конституційно-правова» та «конституційна» реформи: постановка проблеми. *Вісник Маріупольського державного університету*. Серія: Право. 2016. Вип. 12. С. 60–66. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vmdu_pr_2016_12_10
14. Шамрай В. В. Конституційне право в умовах глобалізації та міждержавної інтеграції: теоретико-методологічний аспект: монографія. Одеса: Фенікс, 2018. 360 с.

References

1. Kampo V. Ukrainski reformy: polityka i pravo: popular. narys. Kyiv: Mizhnarodna Fundatsiia Vyborychkh System, 1995. 29 s. (in Ukr.).
2. Savchyn M. V. Konstytutsiina reforma. *Mala entsyklopediia konstytutsiinoho prava* / Yu. L. Boshytskyi ta in. / Za zah. red prof. Yu. L. Boshytskoho. Kyiv: Kondor-Vydavnytstvo, 2012. S. 135–137 (in Ukr.).
3. Lemak V. Tekhnolohiia konstytutsiinoi reformy: osnovni vymohy yevropeiskoho dosvidu dlia Ukrainy. *Pravo Ukrainy*. 2016. № 6. S. 44–51 (in Ukr.).
4. Kryvytskyi Yu. V. Metodolohiia doslidzhennia pravovoi reformy: sprobа opysu hnoseolohichnoi mozaiky. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu*. Seriia Pravo. 2025. Vyp. 90. Ch. 1. S. 85–93. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.90.1.12> (in Ukr.).
5. Nalyvaiko L. P., Beliaieva M. V. Tlumachnyi terminolohichniy slovnyk z konstytutsiinoho prava (Explanatory Terminological Dictionary on Constitutional law). 2-e vyd. dopov. Zaporizhzhia: Dniprovskyi metalurh, 2010. 304 s. (in Ukr.).
6. Bobrovnyk S. V., Varych O. H. Konstytutsiina reforma. *Mala entsyklopediia teorii derzhavy ta prava* / Za red. prof. Yu. L. Boshytskoho. Kyiv: Kondor-Vydavnytstvo, 2012. S. 126 (in Ukr.).
7. Mykhnenko A. M., Makarenko E. M., Kravchenko S. O. Upravlinnia yakistiu suspilnykh reform: navch. posib. Kyiv: NADU, 2009. 192 s. (in Ukr.).
8. Krusian A. R. Suchasnyi ukrainskyi konstytutsionalizm: monohrafiia. Kyiv: Yurinkom Inter, 2010. 560 s. (in Ukr.).
9. Kolodii A. M. Konstytutsiina reforma v Ukraini: poniattia, etapy ta holovni napriamky: dopovid. Kyiv: NADPrN Ukrainy, Kyivskyi rehionalnyi tsentr, 2010. 27 s. (in Ukr.).
10. Orzikh M. Konstytutsiina modernizatsiia ta reformuvannia: metodolohiia spivvidnoshennia ta naukovopraktykne znachennia. *Pravo Ukrainy*. 2012. № 8. S. 43–49 (in Ukr.).

11. Savchyn M. V. Konstytutsionalizm i pryroda konstytutsii: teoriia i praktyka realizatsii: avtoref. dys. ... d-ra yuryd. nauk: 12.00.02. Kyiv, 2013. 42 s. (in Ukr.).
12. Ahafonova N. V. Konstytutsiina reforma v Ukraini: mekhanizmy realizatsii ta problemy efektyvnosti: monohrafiia. Kyiv: Instytut zakonodavstva Verkhovnoi Rady Ukrainy, 2016. 416 s. (in Ukr.).
13. Shamrai V. V. Do problemy spivvidnoshennia katehoriї «konstytutsiino-pravova» ta «konstytutsiina» reformy: postanovka problemy. Visnyk Mariupolskoho derzhavnoho universytetu. Seriia: Pravo. 2016. Vyp. 12. S. 60–66. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vmd_u_pr_2016_12_10 (in Ukr.).
14. Shamrai V. V. Konstytutsiine pravo v umovakh hlobalizatsii ta mizhderzhavnoi intehratsii: teoretyko-metodolohichniy aspekt : monohrafiia. Odesa: Feniks, 2018. 360 s. (in Ukr.).

Кривицький Ю. В. Конституційна реформа як чинник трансформації механізму реалізації права в Україні

У статті узагальнено, розширено та обґрунтовано наукові знання про конституційну реформу як чинник трансформації механізму реалізації права в Україні та з'ясовано її місце у структурі правової реформи. Проаналізовано дослідницькі підходи до визначення природи конституційної реформи, представлені в сучасній конституційно-правовій науці. Встановлено, що в більшості досліджень вона інтерпретується передусім як інституційно-політичне явище, пов'язане зі зміною конституційного ладу, організації публічної влади та форм реалізації установчої влади народу. Обґрунтовано, що така перспектива не вичерпує правової сутності конституційної реформи. З'ясовано співвідношення конституційної, конституційно-правової та правової реформ. Доведено, що конституційна реформа є ключовою складовою конституційно-правової реформи як галузевого різновиду правової реформи та охоплює насамперед зміни нормативного ядра конституційного права – Конституції як Основного Закону держави. Показано, що істотна якісна зміна конституційного нормативного матеріалу зумовлює трансформацію параметрів усього механізму правового регулювання. Обґрунтовано, що дія конституційної реформи на механізм реалізації права має нормативно-функціональний характер: оновлення конституційних принципів, стандартів і гарантій детермінує корекцію орієнтирів правотворчості, меж і способів правозастосування, а також функціонування гарантійного механізму забезпечення прав і свобод людини. Конституційна реформа розглядається як нормативно зумовлений процес, що через переформатування конституційного права впливає на всі елементи механізму реалізації права та визначає напрям, межі й ефективність правових трансформацій в Україні.

Ключові слова: конституційна реформа, конституційно-правова реформа, правова реформа, Конституція, Основний Закон, механізм реалізації права, правотворчість, правозастосування, конституційне право.

Kryvytskyi Y. V. Constitutional reform as a factor in the transformation of the mechanism of law implementation in Ukraine

The article summarizes, expands and theoretically substantiates scientific knowledge about constitutional reform as a factor in the transformation of the mechanism of law implementation in Ukraine and clarifies its place within the structure of law reform. The relevance of the research is determined by the need to rethink the role of constitutional reform not only as an institutional and political process, but primarily as a legal phenomenon that affects the normative foundations of the legal system and determines the parameters of its functioning.

The doctrinal approaches to defining the nature of constitutional reform in modern constitutional scholarship are analysed. It is established that in a significant part of academic discourse constitutional reform is interpreted mainly through the prism of changes in the constitutional order, the institutional architecture of public authority and the forms of exercising the constituent power of the people. At the same time, such an institutional perspective does not fully reveal the legal essence of constitutional reform as a phenomenon directly connected with the qualitative renewal of constitutional law and the reconfiguration of its normative content.

The correlation between constitutional reform, constitutional and law reform, and law reform is clarified. It is substantiated that constitutional reform constitutes a key component of constitutional and law reform as a sectoral type of law reform. While constitutional and law reform is aimed at the systemic renewal of constitutional law as a leading branch of the national legal system, constitutional reform primarily concerns changes to its normative core – the Constitution as the Basic Law of the state. Therefore, constitutional reform is understood as a form of significant qualitative transformation of constitutional law intended to improve its regulatory capacity and ensure its coherence with democratic principles and the rule of law.

The article proves that the impact of constitutional reform on the mechanism of law implementation has a normative and functional character. Changes in constitutional principles, standards and guarantees predetermine the transformation of law-making priorities, the limits and methods of law enforcement, and the functioning of institutional and procedural safeguards for the protection of human rights and freedoms. The renewal of the

constitutional normative framework inevitably leads to adjustments in the hierarchy of legal norms, the scope of discretion of public authorities and the practical forms of realisation of subjective rights.

Constitutional reform is thus considered as a normatively conditioned and socially legitimised process which, through the reformatting of constitutional law, influences all elements of the mechanism of law implementation and determines the direction, limits and effectiveness of law reform in Ukraine. In this sense, constitutional reform should be viewed not as a derivative of political or administrative transformations, but as their normative precondition and a systemic legal factor shaping the evolution of the national legal order.

Keywords: constitutional reform, constitutional and law reform, law reform, Constitution, Basic Law, mechanism of law implementation, law-making, law enforcement, constitutional law.

DOI: 10.33663/2524-017X-2026-17-337-344

Дата першого надходження рукопису до видання: 28.02.2026

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 09.04.2026

Дата публікації: 30.04.2026